

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-05-02

Diarienummer 0363/23

Strategisk samordning,

Ann-Louise Eliasson, Bo von Bahr, Nike Vallström

Telefon: 031-368 27 75

E-post:

ann-louise.eliasson@kretsloppochvatten.goteborg.se

Ansökan om dispens för biologiskt avfall

Förslag till beslut

1. Kretslopp och vattennämnden ger förvaltningen i uppdrag att söka dispenser hos Naturvårdsverket avseende biologiskt avfall i enlighet med detta ärende.

Sammanfattning

Nämnden har informerats om frågorna i detta ärende i samband med ärenden om planerat system för förpackningsinsamling hos småhus (0965/22) samt i samband med verksamhetsnomineringarna (0138/23).

Förändringar i avfallsförordningen som beslutades i december 2022 innebär bland annat att matavfall, flytande fett och trädgårdsavfall inte får samlas in blandat med restavfall från och med 2024 och ökade krav på biologisk behandling. Utsortering av biologiskt avfall blir alltså obligatoriskt för alla. Beslutet innebär att Kretslopp och vattens tjänster för blandat avfall behöver avvecklas och att de kunder som har dessa tjänster behöver abonnemang för matavfall. Det ges möjligheter i avfallsförordningen för kommunerna att söka tidsbegränsad dispens från kraven hos Naturvårdsverket.

Förvaltningen bedömer att Göteborgs stad, precis som många andra kommuner, behöver och bör söka dispens för att senarelägga det fulla införandet av tjänster anpassade till de nya reglerna. Förvaltningen bedömer att dispenser bör sökas för transport och behandling av ej utsorterat matavfall och ej utsorterat flytande fett. Genom att senarelägga införandet av de nya kraven kan ändringarna ske på ett mer hållbart sätt än om de forceras till årsskiftet. Fastighetsägare och verksamhetsutövare ges mer tid att hitta långsiktigt fungerande lösningar och införandet för villakunder kan samordnas med förändringar i förpackningsinsamlingen. Förvaltningen bedömer att miljöpåverkan och de ekonomiska konsekvenserna blir lägre om införandet senareläggs.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Förvaltningsdirektör

Ärendet

Nämnden har att besluta om att ge förvaltningen i uppdrag att söka dispenser hos Naturvårdsverket. Dispenserna avser transport och behandling av ej utsorterat matavfall från småhus, flerbostadshus och verksamheter samt transport och behandling av ej utsorterat flytande fett från hushåll. Nämnden har informerats om frågorna i detta ärende i samband med ärenden om planerat system för förpackningsinsamling hos småhus (0965/22) samt i samband med verksamhetsnomineringarna (0138/23).

Beskrivning av ärendet

EU-krav innebär att matavfall och trädgårdsavfall inte får blandas med annat avfall från och med 2024 (artikel 22 i avfallsdirektivet). Utsortering blir alltså obligatoriskt. Strax före jul 2022 beslutade regeringen om ändringar i avfallsförordningen som visar hur Sverige ska genomföra detta. De nya kraven innebär att alla avfallsinnehavare, både hushåll och verksamheter måste sortera ut livsmedels- och köksavfall (det vi kallar matavfall) och park- och trädgårdsavfall. Det utsorterade avfallet ska transporteras åtskilt från annat avfall och materialåtervinnas. Beslutet innebär för Kretslopp och vatten att tjänster för blandat avfall behöver avvecklas och det därmed blir obligatoriskt med sortering av matavfall. Beslutet innebär också att använt matfett som till exempel frityrolja ska sorteras ut och lämnas separat, dock inte med krav på fastighetsnära insamling.

I avfallsförordningen ges det möjlighet för kommunerna att söka dispens från kraven om det är tekniskt olämpligt eller ekonomiskt orimligt att genomföra utsortering eller om liknande miljönytta eller återvinningsresultat kan nås ändå. Dispens kan ges till kommuner av Naturvårdsverket i perioder om två år.

Naturvårdsverket är medvetna om att kraven kommer olyckligt i tid och med kort varsel för kommunerna som håller på att införa fastighetsnära insamling för förpackningar. De har därför öppnat en webportal för att ta emot dispensansökningar och informerar om detta på sin hemsida.

Idag är det 18 procent av småhusen, 15 procent av flerbostadshusen och 41 procent av verksamheterna som har tjänsten blandat avfall, där matavfall och restavfall samlas in och transporteras blandat och behandlas genom förbränning. Det motsvarar 9 000 hämtställen hos småhus, 1 200 vid flerbostadshus och 2 000 verksamheter. Alla dessa kommer behöva börja sortera och då behöver de även behållare för matavfall med en lämplig placering.

Avfall Sverige har gett rådgivning om dispensansökningar och även brevledes informerat kommunerna om frågan.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att Göteborgs stad, precis som många andra kommuner, behöver och bör söka dispens för att senarelägga det fulla införandet av tjänster anpassade till de nya reglerna. Förvaltningen bedömer att dispenser bör sökas för:

1. Transport och behandling av ej utsorterat matavfall från flerbostadshus och verksamheter.
2. Transport och behandling av ej utsorterat matavfall från småhus.
3. Transport och behandling av ej utsorterat flytande fett från hushåll.

Skälen till dispens skiljer sig mellan punkt ett och två även om båda avser matavfall. Förslaget till avfallsföreskrifter som tas fram under 2023 anpassas till planen för införande så att utsorteringskrav införs stegvis i regelverket.

Matavfall från flerbostadshus och verksamheter

Förvaltningen har inlett ett arbete med att införa matavfallstjänst hos de kvarvarande flerbostadshusen och verksamheterna (3 200 stycken). De flesta kunder kommer att ha utsortering vid årsskiftet, men erfarenheterna hittills är att vissa kunder har svårt att få plats med sortering och att det krävs större ändringar för att få plats med behållare. Ibland behöver fastighetsägarna bygglov för förändringarna. Förvaltningens bedömning är att tjänster för blandat avfall därför behöver finnas kvar för kunder även under 2024 och 2025, så att de tillsammans med Kretslopp och vatten hinner finna lösningar på kärplaceringen som fungerar väl för både dem och hämtningspersonalen. Det är de lokala förutsättningarna och de anpassningar som behöver ske på vardera hämtstället som gör ett snabbt införande svårt, till exempel i områden med sopsugslösningar eller med nedgrävda markbehållare.

Förvaltningen bedömer att det inte är tekniskt genomförbart med hänsyn till god praxis för avfallshantering att placera ut kärll på alla hämtställen från januari 2024. Förvaltningen föreslår att dispens söks för transport och behandling av matavfall som ej sorterats ut av tekniska skäl för att kunna fortsätta samla in blandat avfall från de kvarvarande verksamheter och flerbostadshus tills att de löst de praktiska frågor som återstår. Hämtställen med tekniska utmaningar finns spridda över hela kommunens yta och förvaltningen föreslår att dispensen för 2024 till 2025 söks för hela kommunen. Om det fortfarande kvarstår problem med att få behållare på plats när nästa dispensperiod blir aktuell föreslår förvaltningen att en ny dispens endast söks för delområden eller enstaka platser.

Matavfall från småhus

Hushåll i småhus som inte redan sorterar matavfall (9 000 stycken) föreslås börja senast i samband med införandet av flerfackskärl, där matavfall ingår i insamlingssystemet tillsammans med förpackningar och restavfall. Flerfackssystemet planeras införas områdesvis för stadens småhus under åren 2025–2027.

Alternativet att först köpa in och distribuera kärl till de småhus som idag inte sorterar sitt matavfall för att därefter byta ut dessa behållare till de som planeras användas i flerfackssystemet bedöms inte lämpligt. Detta utifrån att kostnaden och miljön påverkas negativt av kärlinköp, kärtransporter och skrotning av kärl men även att det bedöms försvåra kommunikationen och minska sorteringsviljan med flera förändringar på kort tid som kan uppfattas som slösaktiga. Miljöbelastningen från separata matavfallskärl bedöms inte kunna vägas upp av miljönyttan av biogas och biogödsel på så kort tid.

Alla som på eget initiativ önskar börja sortera föreslås ges möjlighet till det även under perioden fram tills att flerfackssystemet finns på plats, för att uppmuntra sorteringsviljan. Miljöbelastningen på kort sikt påverkas då negativt, men att bromsa egna initiativ bedöms ge sämre sorteringsresultat på lång sikt. Förvaltningen föreslår att obligatoriet för småhuskunder avseende matavfallssortering införs samtidigt som flerfackssystemet införs, det vill säga områdesvis utifrån entreprenadavtalen.

Förvaltningen bedömer att en dispens för att samla in och behandla blandat avfall innehållande matavfall från småhus behöver sökas för hela Göteborgs yta för perioden 2024–2025 och därefter för kvarstående delområden enligt utbyggnadsplanen för flerfackssystemet. Dispensen söks utifrån att den samlade miljönyttan blir högre om Kretslopp och vatten kan fortsätta samla in blandat avfall från småhus i kommunen tills flerfackssystemet finns på plats. Det skulle även innebära oskäligen ekonomiska kostnader att köpa in och sedan skrota matavfallskärl för en period på ett till tre år.

Flytande fett från hushåll

Använt flytande fett från hushåll ska sorteras ut men krav på fastighetsnära insamling finns ej. I Göteborg kommer flytande fett att samlas in på återvinningscentralerna.

Under flera år har Kretslopp och vatten kommunicerat till göteborgarna att avfall som utgörs av flytande fett inte får hällas i avloppet utan ska förpackas i en behållare (till exempel ett mjölkpaket) och slängas i den vanliga soppsåsen. Förvaltningen bedömer att servicenivån med insamling på återvinningscentralerna kommer vara för låg för en del hushåll som följt våra tidigare anvisningar, vilket kan öka risken för att fettavfallet hålls i avloppet om ingen annan fastighetsnära lösning erbjuds. Samtidigt bedömer förvaltningen att ett separat insamlingssystem för denna fraktion inte är miljömässigt eller ekonomiskt motiverbart då det rör sig om relativt små mängder. Lagstiftaren förefaller ha gjort en liknande bedömning genom att inte kräva fastighetsnära insamling av denna avfallsfraktion.

Förvaltningen bedömer därför att hushållen, precis som idag, ska få möjlighet att lämna förpackat flytande använt fett i restavfallet eller det blandade avfallet och föreslår att en dispens söks för att möjliggöra transport och förbränning av använt

flytande fett tillsammans med avfall som går till förbränning (restavfall och blandat avfall). Dispensen bör omfatta hela Göteborgs geografiska yta.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att kostnaderna för införande av utsortering för småhusen innan införande av flerfackssystemet skulle innebära kostnader på ungefär 30 miljoner kronor som inte skapar miljönytta. Ur en ekonomisk dimension bedömer förvaltningen att införandet av obligatorisk utsortering av matavfall för hushåll i småhus bör samordnas med införandet av fastighetsnära förpackningsinsamling.

För flerbostadshus där det krävs ombyggnationer eller andra nya lösningar för att kunna erbjuda sorteringsmöjligheter för både förpackningar och matavfall bedömer förvaltningen att ett senarelagd införande ger större möjligheter att hålla nere kostnaderna för fastighetsägarna.

Separat insamling av använt flytande fett fastighetsnära bedöms som ekonomiskt orimligt då det sammantaget bedöms handla om relativt små volymer. Rationell insamling är svår att få till fastighetsnära då det rör sig om ett förpackat flytande avfall som inte bör komprimeras i ett normalt insamlingsfordon.

Bedömning ur ekologisk dimension

Genom att samordna införandet av obligatorisk matavfallssortering för hushåll i småhus med ett nytt system för förpackningsinsamlingen bedömer förvaltningen att miljöpåverkan blir lägre än alternativet med separata kärl från 2024 som under perioden 2025–2027 ersätts med andra kärl. Förvaltningen bedömer också att det kan underminera förtroendet för vår kommunikation om att minska avfalls-mängderna och skada sorteringsviljan att först införa ett för dessa kunder nytt system inför 2024 för att sedan ersätta det några år senare.

För att skydda avloppsnätet, undvika avloppsstopp och därmed minska risken för miljöpåverkan från utsläpp och översvämningar bedömer förvaltningen att hushållen fortsatt bör ges möjlighet att slänga förpackat fett i restavfallet, även om de i första hand hänvisas till insamling på återvinnings-centralerna. Det förväntas vara svårt att nå fram med ett nytt budskap då det i flera år kommunicerats att fett ska hållas i till exempel ett tomt mjölkpaket och lämnas i restavfallet.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen bedömer att ett alternativ med utplacering av matavfallskärl hos verksamheter och flerbostadshus med dåliga tekniska förutsättningar riskerar ge dålig arbetsmiljö för hämtningspersonal och öka risken för olyckor med andra.

De villahushåll som på eget initiativ önskar börja sortera ut matavfall och teckna abonnemang kommer ges möjlighet till det även innan flerfackssystemet införs. Hemkompostering kommer fortsatt vara möjligt både för nuvarande och tillkommande komposterare. På dessa sätt ges hushåll möjlighet att bidra och sorteringsviljan uppmuntras.